

DOC. ANT. 1078: *Turre de Lipdars* (cal llegir *Limpdars*, on el copista ha oblidat la titlla damunt la *i*), llegit en un doc. de l'Arxiu de Solsona Cor.; 1172: *Ferrarius de Limdars* (*Cart. Poblet*, 153); 1201: *Limdars* (*Cart. Poblet*, 89); 1369: *Limdars* (BABLx, 406); 1359: *id.* (imprès *Lundars*¹ (*CoDoACA* XII, 52).

ETIM. De *llindar* «portal d'entrada» (*DECat.* IV 955a14-19) usat metonímicament per la casa mateix.

¹ D'ací i de les mencions amb *im*, un error de còpia *Lluidas* que alguns mapes i geògrafs escriuen en lloc de *Llindà(r)s*. Disbarat inexistent que ja fou corregit en la 2ª edició del *N.C.E.C.*

Lliors, V. *Vallors*

La LLIPODERA

En el Canigó. Vall afluent per l'esquerra, de la Vall de Cadí, sota Merialles. Prové del Coll de Bocacerç i vessants de Sethomes i Plaguillem (XXVI, 148.1). També en variant *Llapodera*. Del nom que donen a l'arboç i a la cirera d'arboç entorn del Canigó, *llipodera* i *llipot*, per als quals veg. *DECat.* v, 60a11-61a121, n. 3. J.F.C.

LLIRI

Llogaret de la vall de Benasc, damunt i pocs k. al N. de Castelló de Sos, al municipi del qual està agregat.

PRON. *liri* oït a Les Paül's (1957, XIX, 110.8); i en les enq. de 1965, allí mateix (XLVII, 548.51), a Cerller, Benasc, Urmella i Bisaürri.

MENCIONS ANT. 1385: *Liri* (fogatge p.p. Camarena).

Frare B. de *Lliri*, poderós senyor del bisbat d'Urgell, i ambaixador del Bisbe d'Urgell, en les qüestions *non sanctae*, que es menaven ells dos, en la Cort de Roma per defensar l'acusat bisbe de la Seu, a qui dóna audaçes i incremibles consells, figura en diverses missives al bisbe interdicte p.p. PPujol, en part en *Docs.Vg.Urg.*; p.ex. en una carta de 1230-57: «de mi, frare B. de *Lirij*, comanador de Vilamur--» P.Pujol, 13.2 etc.).

Sens dubte va pendre nom del d'aquest poble, que en aquell temps constituïa, en aquella vall remota i junt amb els pobles veïns, una zona forta del bisbe acusat. En efecte, més a l'abric que d'altres, de les forces de llurs bel·licosos enemics: no tem donar-li consells de gran audàcia: «cremeu, devas-teu llurs terres...:Roma us ho tolerarà si us mostreu fort».

Hi hagué un altre alt dignatari, quasi coetani, del mateix nom: Fra Ramon de *Liri*, preceptor de la comanda dels Templers de Costoja, Isot i Berga l'a. 1236 (MiretS., *TemplH.* 194). No és aquella mateixa persona, car aquell era Berenguer i aquest és Ramon. Però tots dos alts personatges, entre guerrers i monjos, i tots dos poderosos en la diòcesi d'Urgell: car es tracta de la comanda de Costoja i Isot, en el Segre mitjà, de què Miret dóna notícies en aquesta obra. Potser germans, i ben cert parents pròxims, i provinents de la població de *Lliri*.

En fi Domingo *Liri*, a. 1340, aquest a Tortosa, l'a. 1340, la zona repoblada per gent d'Urgell i Lleida, encapçalada per Templers i Hospitalers. El nom *Lliri*, és, però, tan singular que no vacil·lo a identificar-lo amb el del poble benasquès.

L'ETIM. crec que ha de ser el mot 'lliri', ll. LILIUM/LIRIUM, que en romànic apareix sobretot en la variant -r- i amb tractament semiculte del nexa -Ri-; que per la freqüent aplicació simbòlic-religiosa, passà de l'estil bíblic de l'Antic Testament, al cristià del Nou; i a la fraseologia mariana de la nostra església, dels goigs i dels cants místics. Possiblement l'esglesiola del *Lliri* benasquès fou un bon focus religiós i monàstic. Del qual veiem aqueixos tres representants, dos d'ells insignes, en els docs. dels SS. XII-XIV.

Així mateix tenim el derivat col·lectiu *Lliriet*, duplicat del més conegut *Lillet* (*Pobla de L.*), LILIETUM art. supra.

Ja el nexa -Ri- tendeix a fer-nos descartar un origen pre-romà qualsevol: en petits topònims com aquest, un nom pre-romà no podem creure que tingués un tractament cultista. I d'altra banda no s'hi albiraria etimologia raonable: car formalment fóra ben difícil connectar-ho amb la formació pre-romana LIZIRT o LIZERDI que intuïm per a *Lliri* (v. aquest article). No tant impracticable pot semblar cercar-li germanor amb la important ciutat valenciana de *Lliria*; però és ben inversemblant cercar un origen tan singular a l'obscur llogaret pirinenc. I l'obstacle fonètic del -Ri- conservat (explicable només en la ciutat valenciana, per llatanisme i arabisme) acaba de descartar-ho.

Un origen semblant podem suposar a un homònim gascó: «lo jerm de *Liri*, a Casted Loo, était une grange et pré de ce village», prop de Bagneres de Bigorra, segons el *Livre Vert de Benac*, de l'a. 1406 (p. 43). Com a cognom en tinc nota a Cantallops (XXXII, 5.6), i a Mislata a. 1936 (XXX, 130.26).

LLÍRIA

La ciutat valenciana, cap de la seva comarca, una